

PROGNOZA COSTULUI UNITAR AL MUNCII

În prezent, și cu atât mai mult după aderare, competitivitatea rămâne un parametru esențial al capacității economiei românești de a face față presiunilor concurențiale de pe piața unică europeană. În principal, competitivitatea este analizată prin corelația dintre salarii și productivitatea muncii, important fiind ca sporurile de productivitate să nu fie anulate prin politica salarială a firmelor sau a guvernelor.

În această optică, competitivitatea este analizată prin intermediul **costului unitar cu forța de muncă** în termeni nominali și termeni reali. **Costul unitar al muncii** a devenit de altfel, unul din indicatorii importanți de evaluare a progreselor în îndeplinirea obiectivelor Strategiei Lisabona și în același timp, unul din indicatorii prognozați de Comisia Europeană (DG ECFIN) pentru toate statele membre.

Din acest punct de vedere, există două abordări metodologice și de analiză: pe termen scurt și pe termen mediu. Cea mai des întâlnită este analiza periodică (lunară și trimestrială) a competitivității. Din motive strict legate de disponibilitatea datelor statistice, acest tip de analiză se rezumă la activitatea industrială și ia în considerare doar câștigul salarial.

La nivel anual, și mai ales pentru prognoză, sistemul conturilor naționale face posibilă evaluarea corectă a costului forței de muncă pentru întreaga economie, cu luarea în considerare a tuturor costurilor cu forța de muncă. O astfel de abordare este cu atât mai necesară, cu cât economiile devin tot mai mult economii de servicii.

Aspecte metodologice

În esență, **costul unitar al muncii** compară creșterea cheltuielilor totale aferente forței de muncă, cu creșterea productivității muncii. Indicatorul standard – inclus și în cadrul sistemului de indicatori structurali – se calculează ca raport între creșterea unitară a remunerației salariaților și creșterea productivității muncii:

$$C_{UM} = \frac{Rs}{\frac{S}{\frac{Q}{P}}}$$

Rs – remunerarea salariaților

S – numărul mediu de salariați

Q – produsul intern brut

P – populația ocupată

Remunerarea salariaților (parte a valorii adăugate brute) cuprinde remunerarea totală, în cash (salarii brute) sau în natură, pe care un angajator o plătește pentru un angajat în schimbul muncii efectuate într-o perioadă de timp, precum și contribuția angajatorului la asigurări sociale. **Angajații (salariații)** sunt persoane care, pe baza unui contract, lucrează pentru o unitate instituțională rezidentă și primește un salariu.

Productivitatea muncii este dată de raportul dintre produsul intern brut și populația ocupată, care include atât angajații cât și întreprinzătorii particulari. Numărul persoanelor ocupate este calculat corespunzător conceptelor din Conturi Naționale (SEC 95), fiind diferit de conceptele din statisticile naționale privind forța de muncă. Acuratețea datelor este monitorizată în cadrul grupului de lucru de la Eurostat privind Conturile Naționale.

Pentru asigurarea comparabilității între țări a datelor privind ocuparea totală și numărul angajaților se aplică aceleași concepte și definiții (SEC 95) pentru toate țările, consistente cu definițiile Biroului Internațional al Muncii (BIM). Probleme de comparabilitate între țări pot

apărea, ca urmare a structurilor diferite și modificărilor structurale ale sistemelor lor (de exemplu, sistemele de asigurări sociale), precum și ca urmare a structurilor diferite de ocupare (de exemplu, angajarea în sistem part-time, oportunitățile de lucru).

Remunerarea salariaților ca agregat macroeconomic al contului de exploatare (D₁ în clasificarea operațiunilor de repartiție) se evaluează numai în valori nominale în cadrul Tabelului conturilor economice integrate. Evaluarea acestui agregat în termeni reali induce aproximări, pentru că în lipsa unui indice de preț determinat statistic pentru acest agregat se utilizează, prin convenție, un alt deflator. De aceea, din punct de vedere metodologic, Comisia Europeană a optat pentru utilizarea în termeni nominali și reali a celui de-al doilea termen al raportului, respectiv, produsul intern brut.

În funcție de modul de evaluare a productivității muncii – pe baza valorii nominale a PIB sau a creșterii reale a acestuia – există doi indicatori care explicitează costul unitar al muncii:

- Costul unitar nominal al muncii - remunerarea pe salariat se împarte la valoarea reală a produsului intern brut pe persoană ocupată.
- Costul unitar real al muncii - remunerarea pe salariat se împarte la valoarea nominală a produsului intern brut pe persoană ocupată.

Luând în considerare – mai ales pentru țări precum România, cu inflație mai mare dar și diferențe importante dintre diferitele categorii de prețuri – că prețurile pot distorsiona imaginea corectă asupra evoluției costului muncii, valoarea reală a acestuia este mai expresivă și mai des utilizată în analiză.

O creștere a costului unitar real al muncii, ca urmare a majorării peste productivitate a remunerării pe salariat poate indica, pe lângă dificultăți în menținerea competitivității, și presiuni din partea cererii asupra inflației.

Costul unitar al muncii în Uniunea Europeană

Din perspectiva costurilor unitare nominale cu munca, se remarcă, în general, o reducere de dinamică pentru perioada 2006 – 2007, atât la nivelul Uniunii Europene, cât și pentru principalele țări partenere comerciale ale României, conform estimărilor DG ECFIN.

Costul unitar nominal al muncii

- modificare procentuală anuală -

	2003	2004	2005	2006p	2007p
Franța	1,8	1,0	1,8	1,9	1,7
Germania	0,9	-0,2	-0,9	-1,6	0,2
Italia	4,4	2,4	2,4	2,6	1,9
Polonia	-3,2	-1,9	-0,4	2,1	1,4
Cehia	3,7	1,9	-0,3	0,4	1,7
Ungaria	6,4	5,6	2,1	2,7	3,9
UE 14 ¹⁾	2,4	0,8	1,1	0,7	1,2
UE 24 ²⁾	2,0	1,0	1,2	0,9	1,3
România	17,0	13,0	21,0	8,6	8,0

p – prognoza DG ECFIN, inclusiv pentru România –

Sursa: *Statistical Annex of European Economy*, DG ECFIN, Autumn 2006

¹⁾ UE 15 excluzând Luxemburg

²⁾ UE 25 excluzând Luxemburg

Excepție fac însă Polonia și Cehia care, începând cu anul 2006 se află pe un trend ascendent comparativ cu 2005, ceea ce determină o pierdere de competitivitate față de media țărilor Uniunii Europene. Singura țară care înregistrează câștiguri superioare de competitivitate chiar și în termeni nominali este Germania, evoluție pozitivă începută încă din 2004 și care va continua, conform prognozelor Comisiei Europene până în 2007.

Dinamicile pozitive ale costului unitar al muncii la nivelul Uniunii Europene sunt datorate creșterilor moderate la nivelul salariilor, care pot fi explicate de o serie de factori, printre care creșterea credibilității politicii monetare, schimbările structurale pe piața muncii, dar și modificările structurale legate de globalizare.

În termeni reali, costul unitar al muncii prezintă, atât pe ansamblul Uniunii Europene, cât și în cazul celor 14 state membre valori negative și semnificativ este faptul că oscilațiile anuale nu sunt pronunțate

Costul unitar real al muncii

- modificare procentuală anuală -

	2003	2004	2005	2006p	2007p
Franța	-0,1	-0,7	0,0	0,0	-0,1
Germania	0,0	-1,1	-1,5	-2,2	-1,3
Italia	1,2	-0,5	0,4	0,4	-0,3
Polonia	-3,6	-5,7	-3,1	1,0	-0,5
Cehia	2,7	-1,7	-1,0	-0,9	-0,7
Ungaria	0,8	1,2	0,1	-0,3	-0,8
UE 14	0,0	-0,8	-0,5	-1,0	-0,7
UE 24	0,1	-0,9	-0,5	-0,8	-0,6
România	-5,7	1,7	8,2	-2,1	-0,3

p – prognoza DG ECFIN, inclusiv pentru România –

Sursa: Statistical Annex of European Economy, DG ECFIN, Autumn 2006

Conform unor analize recente ale Comisiei Europene („Raportul trimestrial privind zona euro” a DG ECFIN), salariile și implicit costul unitar al muncii arată o sensibilitate mică față de fluctuațiile ciclice: nici expansiunea din 1998 – 2001, nici ultimele încetiniri nu par să fi afectat cursul creșterii salariale. O comparație a evoluțiilor în datele salariale de-trendate după diferite vârfuri ale ciclului arată că în ultimii ani creșterea salarială a fost mai ușoară și semnificativ mai moderată în ciclurile anterioare.

În ceea ce privește costul unitar real al muncii, este important de comentat evoluția României, așa cum este anticipată de specialiștii europeni.

Dacă în termeni nominali, costul unitar al muncii, aflat pe o pantă puternic descendentă, se menține la valori încă ridicate, datorită persistenței unor indici de preț mari, în termeni reali câștigurile de competitivitate se apropie de nivelul UE 24, depășind chiar unele țări precum Franța sau Italia.

Prognoza costului unitar al muncii în România

Începând cu prognoza de toamnă 2005, evaluările privind perspectivele economiei românești au același statut ca cele ale statelor membre. Practic, prognoza a fost unul din primele domenii care a primit același statut ca cel al statelor membre. Acest nou statut a indus și cerințe noi, în principal din punct de vedere al sferei de cuprindere a prognozelor macroeconomice. Între acestea se include și prognoza costului unitar al muncii. Comisia

Națională de Prognoză a efectuat primele estimări pe parcursul anului 2005, iar prima prognoză a fost publicată cu ocazia prognozei de primăvară 2006.

Este de menționat în acest context, că prognoza pe termen scurt a costului forței de muncă în industrie se realizează de mulți ani și este publicată în cadrul Anchetelor trimestriale de conjunctură.

Dificultatea prognozei costului unitar al muncii pe baza metodologiei standard se datorează, în principal, faptului că informațiile statistice privind remunerarea salariaților sunt disponibile cu un decalaj de 2 ani față de intervalul de prognoză.

În acest moment, ultimul an al seriei de date este anul 2003 (Anexă) Ca urmare, într-o primă etapă s-a utilizat o metodă tranzitorie. Având în vedere că salariile brute (D11), echivalente cu indicatorul „câștigul salarial brut” reprezintă circa 82% din remunerarea salariaților, prima prognoză a costului unitar al muncii s-a bazat pe prognoza acestei componente.

Conform prognozei de primăvară, se estima că economia românească are capacitatea de a-și îmbunătăți, în mod constant, competitivitatea. Costul unitar al muncii era prognozat la acel moment că își va reduce sensibil amplitudinea dinamicii până în 2010. Dacă ne referim la creșterea costului unitar nominal al muncii, acesta era estimat să se reducă de la 6,6% în 2006 la mai puțin de 3% în 2010. În plus, luând în calcul și evoluția prognozată a prețurilor, era estimat ca pe tot intervalul, creșterile de salarii să fie inferioare creșterii reale a productivității muncii.

Aceste evaluări prezentate în prognoza de primăvară se mențin, chiar dacă reîntregirea cheltuielilor cu forța de muncă (prin utilizarea „remunerării salariaților”) schimbă nivelul indicatorilor. Aceasta pentru că cea de-a doua componentă, respectiv „cotizații sociale în sarcina patronilor” are o evoluție estimată în reducere liniară, conform proiectului de diminuare anuală cu câte 2 puncte procentuale a contribuțiilor de asigurări sociale.

Prognoza costului unitar al muncii

- modificări procentuale anuale -

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Remunerarea salariaților- nominal	15,2	16,0	12,4	10,4	9,7	8,7
Numărul mediu de salariați	-1,9	0,5	0,5	0,4	0,3	0,1
Remunerația pe salariat	17,4	15,5	11,9	9,9	9,3	8,7
PIB - nominal	16,6	17,0	13,7	11,6	10,1	9,1
Populația ocupată	-0,1	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
PIB real/populația ocupată	4,2	6,5	6,3	6,0	5,6	5,3
Costul unitar nominal al muncii	12,7	8,4	5,3	3,7	3,5	3,2
PIB nominal/populația ocupată	16,7	16,7	13,5	11,3	9,8	8,7
Costul unitar real al muncii	0,6	-1,1	-1,4	-1,3	-0,5	-0,1

Comparând aceste estimări cu prognoza DG ECFIN din primăvara anului 2006, rezultă că experții europeni au aceeași încredere în capacitatea economiei românești de a-și îmbunătăți raportul dintre creșterea salariilor și productivitate. Aceștia prognozează că în 2006 și 2007 costul unitar real al muncii din România va reveni la valori negative.

Ca provocări ulterioare, CNP își propune să dezvolte analiza și prognoza costului unitar al muncii pe sectoare, fie că este vorba de ramuri industriale, fie că este vorba de sectoare instituționale. Existența tabelului intrări-ieșiri și a tabelului conturilor economice integrate fac posibil un astfel de demers.

Remunerarea salariaților în perioada 2000 – 2003

- miliarde RON –

	2000	2001	2002	2003
Valoare adăugată brută - B1	71.1	104.3	135.6	175.4
Produs intern brut - B1*	80.4	116.8	151.5	197.6
Remunerarea salariaților - D1	33.0	47.5	59.8	74.1
Salarii brute și indemnizații brute - D11	25.4	39.2	49.4	60.7
Cotizații sociale în sarcina patronilor (CAS și contribuții fond șomaj) - D12	7.6	8.3	10.4	13.4
Creșteri nominale anuale - %				
Valoare adăugată brută	48.0	46.6	30.0	29.3
Produs intern brut	47.3	45.3	29.7	30.4
Remunerarea salariaților	74.4	43.7	25.9	23.9
Salarii brute și indemnizații brute	78.6	54.4	25.9	22.9
Cotizații sociale în sarcina patronilor (CAS și contribuții fond șomaj)	61.8	8.1	26.0	28.7
Indicatori de structura - %				
VAB/PIB	88.5	89.3	89.5	88.8
Remunerarea salariaților/VAB	46.5	45.5	44.1	42.2
Remunerarea salariaților/PIB	41.1	40.7	39.5	37.5
Salarii brute și indemnizații brute/Remunerarea salariaților	76.9	82.6	82.6	81.9
Cotizații sociale în sarcina patronilor/Remunerarea salariaților	23.1	17.4	17.4	18.1
Creșteri reale - %				
Valoare adăugată brută	2.2	6.7	5.1	5.0
Produs intern brut	2.1	5.7	5.1	5.2

Sursa: Prelucrări CNP pe baza datelor INS